

miniBUDZOGÁŇ

NÓRSKO-SLOVENSKÝ SPOLOK č. 2/2009

Milí čitatelia, krajanovia i priatelia,

V minulom čísle sme sa na tomto mieste obrátili na čitateľov s prosbou o finančný preddavok na zaplatenie členského poplatku vo výške 100 NOK s tým, že tento preddavok by so súhlasom vedenia spolku bol použitý na vydávanie krajského časopisu. Takže to nebola suma, ktorá by prišla navyše členského poplatku, ale len preddavok naň. Zároveň by to bola morálna podpora Budzogáňa a privítanie prvého čísla po dlhej dobe. Poštové poukážky na členské sme nechceli poslať aj preto, lebo výšku členského formálne musí určiť a odsúhlasiť vedenie spolku, takže táto suma vtedy nebola známa. 7 našich členov zaplatilo tento preddavok na členské. Je to nízke číslo a veril som, že bude vyššie. Veľmi ma však prekvapilo, že z týchto siedmich členov boli traja Česi a jedna Chorvátko. (Chorvátko žila dlho na Slovensku a v Bratislave absolvovala univerzitné štúdium.)

75 % českých a 50% inozahraničných členov spolku zrejme Budzogáň čítali a uznali za vhodné podporiť jeho existenciu. Zo slovenských členov to bolo 5%! Skúsiť odpovedať na otázku prečo je to tak sa neopovážim. Skúste si ju zodpovedať sami.

Historika z dávnej minulosti, možno pred 15-tich rokov: Vedenie spolku práčne vymohlo z komunálnych fondov podporu pre činnosť spolku a prenajalo autobus na jednodňový výlet do Aulestadu, kde je múzeum a bydlisko významného nórskeho spisovateľa Bjørnsona, ktorý okrem mnohých iných zásluh, sa v Uhorsku silne zasadzoval za národnostné práva Slovákov. Aulestad je neďaleko Lillehammeru, cestou tam sme si urobili piknik, v múzeu boli zaujímavé dokumenty po slovensky, pracovníci múzea na našu počesť vyvesili slovenskú zástavu, spojili sme poučnú návštevu s príjemným nedeľným výletom medzi slovenskými priateľmi. Ale, výletu sa zúčastnili iba členovia vedenia spolku a ich priatelia a pracovníci veľvyslanectva! Prečo? Všetkým členom spolku sme rozoslali pozvánku, bolo to úplne zadarmo, snáď len električku do centra Osla si bolo treba zaplatiť, a predsa sa nenašli záujemcovia.

Kedysi, keď sa vo vedení hovorilo o usporiadaní rozhovoru, prednášky nejakej osobnosti zo Slovenska, mohol to byť aj športovec či herec, som hovoril, že naši členovia a krajanovia prídu, ale do obálky s pozvánkou treba vložiť polovičku tisícokorunáčky s tým, že druhú polovičku dostanú, keď prídu na akciu. Možno to vidím príliš čierne.... alebo majú naozaj reklamní experti pravdu?

Redakcia

Snáď prvýkrát počas existencie časopisu sme v redakcii mali veľmi vítaný problém: Príspevkov bolo viac, než sa zmestilo do tohto vydania a boli zábavné, pestré a veríme, že sa stretnú s pozitívnou odozvou. Prispievateľom ďakujeme a vyzývame aj ďalších k nasledovaniu.

Šťastie na dosah ruky

"Šťastie máte na dosah ruky! Stačí 65 centov a v hre Loto hráte o Jackpot vyše dvoch miliónov eur!"

Nie je vylúčené, že reklamní odborníci sú jednými z najpovolanejších podať analýzu spoločnosti, na ktorú sú reklamy namierené. Aj keď firma pôsobí po celom svete, vždy je šitá na mieru cieľovým spotrebiteľom tej-ktorej krajiny, či spoločnosti. Takže reklama určená slovenským spotrebiteľom by sa v inej spoločnosti dokonale minula cieľom.

Je možné, že by nórska Lotto-firma reklamovala tým, že máte šťastie na dosah ruky, lebo môžete vyhrať dva milióny?! Hlavný slogan nórskej Lotto spoločnosti po dlhý čas znie: "Milionári Lotta sú iní, než ostatní milionári!" s apelom na vtipnosť a zábavu a nie ako jedinú cestu k šťastiu.

Známy slovenský týždenník Plus 7 dní mal rozhlasovú reklamu, ktorá bulvárne ponúkala hlavné témy konkrétneho vydania a ukončila to "a zúčastníte sa hry o 333 tisíc 333 eur a môžete sa mať ako prasa v žite!"

Skoro mi "uši odleteli"! Reklama s touto "ako prasa v žite" verziou išla v rozhlase len jeden deň, na druhý deň už "prasa v žite" zmizlo a text nahradili svojím "časopis, ktorý sa dá čítať." (Keď ste dosť desperátni...)

Takže aj zodpovední si uvedomili, že s prascami prestrelili, ale ja som si uvedomil, že áno, pre mnohých je to najvyšší sen - mať sa ako prasa v žite. Keď si zalistujete bulvárnu tlačou ako je Plus 1 deň, či Nový čas, alebo pozriete niektoré slovenské Reality show programy v televízii, tak naozaj získate tento pocit. (Toto je len "vraj", lebo z týchto novín vidím len, keď ich niekomu čítam cez plece v električke a na Reality show som neminul ani sekundu.)

Reklamní odborníci sa nezaujímajú o celú spoločnosť, ale hľadajú a definujú ideály kúpyschopnej časti spoločnosti. A dospeli k záveru, že jej ideálom je mať sa ako prasa v žite.

**Krajanom a čitateľom miniBudzogáňa
želáme slnečné a teplé leto a
načerpanie nových síl. Redakcia**

Pozdravujem váš spolok

Pochádzam z južného Slovenska a momentálne som v Severnom Nórsku v časti LOFOTEN. Podľa domácich je to vraj najkrajšia časť Nórska, a asi majú pravdu. Cez leto je tu množstvo atrakcií a hlavne je tu čo obzerať. Ak niekto zavíta na Lofoty nech neobíde GLASSHYTTU vo Viktene. Je to po E10 ja tam predvádzam ručné tvarovanie a fúkanie skla. Rád sa s niekým porozprávam. A hlavne si nezabudnúť fotoaparát, lebo tu je toho na fotografovanie neskutočne veľa. Pozdravujem Slovákov v Nórsku Radomír Šajgal, Glasshytta, Vikten, 8382 Napp

Z jarného zápisníka:

Ivan Čičmanec:

1.

Koncom marca som dostal e-mail od dávneho spolužiaka z gymnázia. Jeho meno netreba tajiť, lebo viem, že sa nebojí publicity. Je to Martin Jančuška, známy lekár a publicista, od r. 1979 usadený vo Viedni. Oznamoval mi, že na druhý deň v neskorých večerných hodinách bude hosťom v Nočnej pyramíde, čo je pravidelný program Rádia Slovensko. Tam si vždy pozvú nejakého zaujímavého človeka, vyberú tému večera a ponúkajú poslucháčom možnosť zapojiť sa do diskusie, prostredníctvom e-mailu alebo telefónu. Tentoraz bola ústrednou témou slovenská emigrácia.

Čakal som vľúdnu atmosféru, poznačenú zdravou zvedavosťou a pocitom slovenskej spolupatričnosti. Taký naozaj bol začiatok relácie, kým sa hosť rozprával s redaktorkou. Tu chcem zdôrazniť, že Martin Jančuška vystupoval veľmi skromne a tolerantne, vôbec sa svojou emigráciou ani svojimi pracovnými úspechmi nechválil, ani netvrdil, že emigrácia bola za komunistických čias jedinou správnu voľbou. Napriek tomu sa na neho viacerí telefonujúci poslucháči vyrútili neuveriteľne agresívnym spôsobom. "Všetci sme nemohli emigrovať," začal hneď prvý poslucháč, "niekto musel ostať aj na Slovensku!" V poriadku, povedal Jančuška, veď nikto ani netvrdil, že mali emigrovať všetci. "Nemáte zlé svedomie za to," vravel iný pán, "že ste vyštudovali za štátne peniaze a potom ste odtiaľto zdupkali?" Martin Jančuška na to povedal, že bez známostí svojich rodičov by nebol mohol študovať to, čo ho zaujímalo. Mnohí by mohli dodať, že im za komunizmu ani známosti ich rodičov nepomohli dostať sa na poriadne štúdium. Nevraviac už o tom, že je to podivná životná filozofia, ak niekto očakáva, že absolvovaním štúdia sa má človek navždy upísať tomu štátu, ktorý mu tieto štúdiá financoval. Keď som r. 1969 prišiel do Nórska, okamžite ma – bez akýchkoľvek známostí - prijali na Osloskú univerzitu. Mohol som slobodne študovať, čo som chcel, a nikto odo mňa neočakával, že získané vzdelanie uplatním práve v Nórsku. A možno práve preto som za to dodnes nórskej spoločnosti úprimne vďačný.

Martin Jančuška ostával napriek útokom pokojný, nepúšťal sa s ľuďmi do hádok, napriek tomu agresívny tón z telefónnych drôtov neustával. Istá pani uštipačne naznačila, že namiesto "emigrant" by sa dalo použiť aj iné slovo. Ozaj, čo len mala na mysli? Utečenec? Zbabelec? Alebo nebudaj zradca? Jedného poslucháča zrejme prešla trezlivosť a zmailoval do rozhlasu približne toto: "Pre mňa sú emigranti hrdinovia. Keby bolo emigrovalo celé Slovensko, bol by komunizmus padol oveľa skôr."

Isteže, aj toto je jednostranný názor, no v tom kontexte, do ktorého zapadol, mi pripadal veľmi výstižný. Nakoniec, emigranti, a či skôr exulanti, urobili v minulosti pre Slovensko veľa, veď napríklad aj Štefánik bol emigrantom. Väčšinou sa tým našinci hrdia. Keď však stoja zoči-voči konkrétnemu exulantovi, ktorý sa v cudzine uplatnil, zrazu ako keby čert do nich vliezol. Zabudnú na všetku ľudskú súdnosť a pohotovo si odreagujú svoje frustrácie a komplexy. Zdá sa, že v hlavách mnohých našich ľudí ešte aj dnes vládne komunistické myslenie. To bolo, ako vieme, založené na závisťi, intolerancii a na neuveriteľne zlom vkuse.

Tieto postoje dnešných našincov ma prekvapujú. Ja som nikdy nedelil Slovákov na emigrantov. Niektorí majú však zrejme stále potrebu deliť ľudí na takých a onakých. Na našich a cudzích. Na poriadnych ľuďoch a zberbu...

2.

Približne o mesiac neskôr som musel z rodinných dôvodov odcestovať na Slovensko. Bol som tam tentoraz desať dní, no usiloval som sa vnímať všetko na plné dúšky. Mal som obzvlášť príjemné pocity z toho, že sa na Slovensku všade platí eura a že to väčšina ľudí prijíma so samozrejmosťou a zadosťučinením. Pamätáme sa dobre na časy, keď československá koruna nebola zameniteľná ani len v komunistickej Juhoslávii. A ako sme od závisťi otvárali ústa, keď si v západných filmoch aj kadejakí pobehajú menili svoje valuty za doláre či marky. Dnes je aj naše Slovensko zrovnoprávnené s vyspelým svetom. Osobne to chápem nielen ako znak dobre fungujúcej ekonomiky, ale aj ako uznanie nášho pevného zakotvenia v európskej civilizácii. Lebo – to by sme si všetci mali konečne uvedomiť – našou vlasťou nie je iba Slovensko (alebo Nórsko), ale aj Európa, kontinent, ktorý dal ľudstvu demokraciu, ideu ľudských práv, antickú a kresťanskú vzdelanosť, i vedecko-technickú revolúciu.

Na Slovensku ma zastihol Prvý máj, ktorý je aj tam stále štátnym sviatkom. Vzhľadom na neslávne skúsenosti s týmto dňom v časoch totality sa však v slovenských médiách živo diskutovalo, či je vlastne čo oslavovať. Azda aj moja nórska skúsenosť mi navráva, že určite áno. Prvý máj nie je predsa dňom komunistickej totality (tým je jednoznačne 7. november), ale symbolom boja za sociálne istoty, za rovnosť všetkých ľudí pred zákonom a, samozrejme, aj symbolom úcty k ľudskej práci a tvorivosti. Ak však niekomu tieto hodnoty nič nehovoria, nech si oslavuje Prvý máj ako deň lásky a definitívneho príchodu jari. Aj o týchto tradíciách sa v ten deň v slovenskom rozhlase rozprávalo. Spomínalo sa napríklad na pekný zvyk stavania májov (stužkami ozdobených stromových kmeňov), ktorými slovenskí mládenci pozdravovali miestne dievčatá a symbolicky ich vyzývali na jarné zábavy a dobrodružstvá.

Mňa však potešila ešte jedna vec. Slovenský rozhlas si spomenul, že na 1. máj pripadá 100. výročie narodenia významného slovenského spisovateľa Júliusa Barča-Ivana (1909-1953). Správne sa konštatovalo, že to bol spisovateľ európskeho formátu, ale že slovenská verejnosť na neho neprávom zabúda. Tak je to, bohužiaľ, u nás zvykom: neraz obdivujeme aj treťoradé (naše, no najmä inonárodné) postavičky, kým svoje veľké osobnosti nechávame nepovšimnuté. Július Barč-Ivan je asi najvýznamnejší slovenský dramatik vôbec, a súčasne aj výborný, zaujímavý prozaik. Keby malo Slovenské národné divadlo kompetentnejšie dramaturgické vedenie, už by sa dávno bol stal jeho profilovým autorom. Je to jeden z tých spisovateľov, ktorých nám komunistická škola zatajila, keďže nepísal predovšetkým o triednom boji (hoci aj takéto motívy sa u neho nájdu), ale o nadčasových ľudských túžbach a konfliktach, o psychologických hĺbkach ľudského jednotlivca i o rozličných podobách medziľudských vzťahov. Bol svetovo rozhladený, poučený súdobou európskou literatúrou a filozofiou, pritom však – aspoň vo svojich najlepších prácach - originálny a svojský. Nie všetko, čo napísal, má rovnako vysokú kvalitu, no prinajmenšom divadelné hry Matka, Neznámy, Dvaja

a Veža, román Železné ruky a viaceré poviedky zo zbierok Predposledný život a Úsmev bolesti patria medzi vrcholy modernej slovenskej literatúry. Ani čas nijako neubral na ich aktuálnosti.

3.

Počas návštevy Slovenska som zažil ešte jeden sviatočný deň, 8. máj, Deň víťazstva, t.j. pripomenutia si konca 2. svetovej vojny. Tieto oslavy boli výraznejšie a jednoznačnejšie, bolo vidno, že Slováci si cenia národnú slobodu, ako aj mierové a demokratické pomery vo svojej krajine. V predvečer týchto osláv bol hosťom v štúdiu Slovenského rozhlasu Peter Kerekeš, popredný slovenský filmový dokumentarista, ktorý sa o.i. venuje vojnovnej problematike. Vo svojom zaujímavom rozprávaní spomenul aj to, aké problémy mal on aj iní dokumentaristi za komunistických čias, keď im cenzúra vystrihovala napríklad sekvencie ukazujúce, ako slovenskí ľudia vychádzajú z kostola. Ukazovať na filmovom plátne plnú pravdu bolo vtedy neprípustné. Nato zazvonil v štúdiu telefón a z neho sa ozvala istá pani N. Jej večne nahnevany a na smrť urazený hlas počúvam v podobných reláciách už roky. Známe mi je aj jej ortodoxne komunistické zmýšľanie. Tentoraz ju popudilo to, že v predvečer víťazstva nad fašizmom sa niekto opováži kritizovať komunistické praktiky, keď sa vraj vie, koľko komunistov padlo za našu slobodu. Peter Kerekeš jej správne odpovedal, že 2. svetová vojna bola aj vojnou medzi dvoma totalitnými systémami, nacizmom a komunizmom, a že bohužiaľ, veľká časť Európy bola po vojne nadhlo uvrhnutá do tej druhej totality. Pripomenul pani N. aj to, že na Slovensku platí zákaz propagácie extrémistických ideológií. Na druhý deň bola hosťkou v štúdiu istá medzinárodne úspešná slovenská gitaristka, a pani N. sa ozvala znova. Bola rozhorčená, že v Deň víťazstva sa v Slovenskom rozhlase rozpráva o hudbe, a nie o zásluhách sovietskych vojakov v bojoch za našu slobodu... A neustále prosívala redaktorku, aby ju nevypla, zrejme rozmýšľajúc v duchu porekadla "podľa seba súdim teba". Lebo keď voľakedy u nás vládli podobní ľudia ako pani N., názory, ktoré sa priechili vládnucej ideológii, do masmédií naozaj nepúšťali. A ak sa náhodou objavili, ich autori sa vystavovali riziku politickej a neraz aj právnej perzekúcie. Takéto časy sú už chvalabohu dávno preč. Pani N. a jej podobní sú však nepoučiteľní a zrejme stále dúfajú v zázrak, ktorý vyhrabe ich politické názory zo smetiska dejín.

4.

Tejto jari sa dejú napínavé veci aj v Nórsku. Pred časom náčelník istej 5-percentnej opozičnej strany, dlhé roky odporca vstupu Nórska do Európskej únie vyhlásil, že zmení v tejto veci názor, ak Európska únia prijme za člena Turecko. A hneď je všetko jasnejšie. Určite už niekoľko hodín po tomto vyhlásení vznikla v Bruseli panika, zišlo sa vedenie EÚ a tajne sa dohodlo že teraz sa už musia s prijatím Turecka poponáhľať, aby nedajbože nestratili priazeň tohto úžasného politika z ďalekého severu... Ludkovia, radujte sa, ešte sa hádam dožijeme zjednotenej Európy, od Islandu až po Malú Áziu. Neskôr urobila rozruch nórska ministerka financií, keď s prislovečnou nórskou skromnosťou vyhlásila, že ani jedna krajina sa nevyrovнала s finančnou krízou tak suverénne ako Nórsko. Necháme tu stranou podružné fakty, že Nórsko má pred inými krajinami výhodu v obrovských naftových

fondoch, ale tiež (ako tvrdia viacerí odborníci), že riešenie výlučne pomocou štátnych dotácií je iba krátkodobé, že táto kríza si skôr vyžaduje štrukturálne zmeny v hospodárskych mechanizmoch. Najnesympatickejšie na samochvále ministerky je typické nórske ostentatívne súťaženie a porovnávanie sa s ostatným svetom: My sme najlepší, my sme majstri sveta! Celkom by stačilo povedať, že Nórsko zvláda tento problém dobre – a hotovo. Načo sa neustále chvastať a vyvyšovať nad iných? Veď pochybujem, že táto pani ministerka má podrobné informácie o tom, ako riešia krízu všetky ostatné krajiny.

Opakovane sme tiež počuli, že nórsky občan v Dánsku zomrel po údere pivovým pohárom do hlavy a že dvoch Nórov zatkli v Kongu pre podozrenie z vraždy. Prinajhoršom im hrozí trest smrti. Sú to tragické udalosti a nevravím, že netreba o nich rozprávať. Zaráža ma iba neustále zdôrazňovanie, že tu ide o nórske občany. Boli by azda tieto prípady menej tragické, keby išlo o ľudí inej národnosti?

No a ešte tu máme Melodi Grand Prix. Alexander Rybak sem, Alexandre Rybak tam. Osobne nemám nič proti tomuto muzikantovi, ani jeho pesničke (aj keď si myslím, že ju mal spievať po nórsky!) a tento nórsky úspech v predvečer nórskeho národného sviatku aj mňa potešil. Načo však treba už vopred vyvolávať takúto nacionalistickú hystériu, keď ide vlastne iba o (isteže, dobre financovanú) hru? Nórskym novinárom takmer ušlo, že tejto hry sa zúčastňujú aj iné krajiny. Málokto sa zamyslel nad tým, či takéto súťaže majú vôbec zmysel, aká by bola najvhodnejšia forma ich poriadania, akým smerom sa uberá európska populárna hudba a podobne. Jedinou dôležitou otázkou sa zdalo byť, či vyhrá nórsky interpret alebo nie.

Pri takomto spôsobe myslenia ani veľmi neprekvapuje, že práve Nóri patria medzi najväčších sabotérov celoeurópskej spolupráce. Záblesk nádeje je azda iba v tom, že si to uvedomujú aj mnohí z nich.

Norwegian bude od 17. augusta lietať 3x týždenne do Viedne!

Z Oslo do Copenhagen

Susi ma pozvala do Oslo. No na to, že som jej snúbenec sa to dalo aj očakávať☺ Cesta bola fajn. Najprv Intercity rýchlik do Prahy a následne s Norwegian do Oslo, na Gardermoen. Čo sa týka pohodlia bola fajn, čo sa týka čakania, až tak veľmi nie. Čakať štyri hodiny na letisku nie je moc sranda, ale aspoň padla knižka, ktorú som mal už pol roka rozčítanú. Ale to je vedľajšie. Podstatný bol super pocit, keď som po dvoch mesiacoch opäť videl svoju krásnu budúcu manželku a pocit z návštevy tej časti Európy, kde som ešte nikdy predtým nebol. Po zvitani nasledoval vlak do Lillestrøm, kde Susi ešte vtedy bývala. Bývali sme v dvojizbáku, ktorého opis by som zhrnul len do slova, že bol "nórsky". Všetko drevené a hlavne svetlé.

Hneď na druhý deň ma čakalo prekvapenie v podobe dvoch lístkov na loď Crown of Scandinavia, spoločnosti DFDS na linke Oslo – Copenhagen. Paráda. Na takej lodi som tiež ešte nebol. Loď štartuje každý deň o 17:00 z Oslo a približne ráno o 10:00 dorazí do Copenhagen. Následne o 17:00 vyráža večer späť do Oslo. Zaváňalo to pekným dobrodružstvom. Ale ešte predtým ma čakala rýchla

prehliadka Osla. Keďže trpím dosť vážnou úchylkou na hrady (na Slovensku mam prejdené skoro všetky), pri Akershus som zostal dosť mimo. Musím uznať, že hoci slovenské hrady milujem, Akershus sa stavbou a technológiou obranného systému nepodobá ani na jeden slovenský hrad. A k tomu delá a mažiare skoro na každom kroku dodávajú tomuto miestu naozaj výborný historický nádych. Prešli sme prístav, radnicu a ostávali nám ešte dve hodiny do nalodenia. Preto späť na hrad a hurá do Norges Hjemmefrontmuseum. Je to prehliadka bojov Nórov proti Nemecku v Druhej svetovej vojne. Všetky akcie sú zobrazené vo vitrinách ako modelové diorámy. Koho zaujíma história Druhej svetovej vojny, tak ten sa tu určite nájde. A keďže sa držím hesla, že v najlepšom netreba skončiť, vrhli sme sa hneď na ďalšie múzeum a to konkrétne Forsvarsmuseet. Je to obrovské múzeum na dvoch poschodiach, ktoré je venované histórii Nórska z pohľadu vojny a zbraní. Na prvom poschodí sa nachádzajú ukážky výzbroje a výstroje súčasnej Nórskej armády a na druhom sa prechádza vývojom vojenstva od Vikingov, až po druhú svetovú vojnu. Od múzea bolo do prístavu ku Crown of Scandinavia len na skok a tak o pár minút sme už stáli v rade. Zopár kontrol lístkov a pasov, a prechodovým tunelom sme prešli na palubu.

Táto loď je v podstate plávajúce zábavné centrum. Obchody, kina, bazén, disco, reštaurácie a bary. Detský kútik s legom a veľká LCD obrazovka s non-stop hitmi Tom & Jerry. Asi každému by do oka padli papierové sáčky upevnené vo vkusných zlatých stojančekoch umiestnených skoro na každom kroku. Pripadlo mi to skôr ako keby pasažierom chceli vsugerovať, že im má byť zle. To som ešte netušil akú zábavnú noc zažijeme.

Crown of Scandinavia ešte ani neodsigovala začiatok plavby a so Susi sme mali celú loď obehajú. Nevynechali sme garáže, ani najvyššiu palubu, kde to už naberalo solídnu výšku od hladiny. Po prvom lodnom zatrubení sme prešli na kormu lode, aby sme si užili pohľad ako lodné šróby rozvíria morskú hladinu. Na Oslo už padal súmrak, ale ešte aspoň pol hodinu bolo možné rozoznať prístav a osvetlený Akershus. Loď vyrazila cez Oslo Fjord.

Pohodička, pohodička: povedal som si, keď som sa pozeral na morskú hladinu s malými vlnkami. Skočili sme do baru a dali si pár koláčikov a nejaké nealko. Obloha sa trochu zatiahla. Dali sme si pár obložených chlebíkov a obloha sa zatiahla ešte viac. Začalo pršať a vlnky prestali byť vlnkami. Zrazu mi tie chlebíky nejako nešli dole krkom. Pozrel som sa cez barové okno na more. Už nebolo také kamarátske. Vyšli sme na palubu na deviatom poschodí. Zopár Nórov sa tam veselo váľalo v tričkách po palube. Nahol som sa cez zábradlie a zahľadel som sa do tmy pred nami. Zrazu z tmy vyleteli litre morskej vody. Dostal som takú sprchu, že nepremokavá bunda už viac nebola nepremokavou a určite by sa zo mňa dalo vykryštalizovať minimálne pol kila soli. A to pripomínam, že sme boli na deviatom poschodí !!! Loď sa dvíhala pod vlnami a opäť padala. Nakláňala sa z boka na bok. Bolo to horšie ako na húsenkovej dráhe. Bol som mokrý a tak sme sa snažili dostať späť do kajuty. Kto nezažil, nepochopí. Pri takomto rozbúrenom mori je problém bez držania prejsť pár metrov. Ľudia na chodbách sa váľali po zemi. Videli sme pár Japoniek, ktoré sa zúfalo držali zábradlia a jačali, ako keby

sme sa už potápali. Prebojovali sme sa do kajuty. Ale akonáhle som sa ocitol v malej miestnosti a zažil v stiesnenom priestore pravé morské húpanie, tak stačilo asi 30 sekúnd a prišlo mi tak zle, že by som v tom okamihu ocenil, keby boli pozlatené držiачičky s vreckami v každej kajute. Ale keďže som to nechcel len tak vzdať, vyšiel som rýchlo späť von a rozdýchaval som to vonku na palube.

Bolo to fakt hrozné. Nikdy som na kolotoče veľmi nechodil a ani čítanie v aute mi moc dobre nerobí, ale toto bolo niečo nad všetko podobné. Mal som pocit, že pri každej vlne sa loď zdvihla o desať metrov a následne voľným pádom padala. Na palube to už bolo riadne divoké a tak prišiel príkaz od kapitána, že sa všetci majú vrátiť dovnútra a dvere na palubu sa uzamkli. Bolo si treba rýchlo nájsť vhodné pevné miesto na držanie. Napadol ma barový stôl s upevnenými barovými stoličkami.

Ďalšie tri hodiny som prežil držiac sa barového stola a sledovania obrovských spenených vln cez okno. Zrazu bol veľký dopyt po papierových sáčkoch. Bolo niečo po polnoci, búrka neprestávala. Susi to všetko znášala o dosť lepšie ako ja. Sedela vedľa mňa na barovej stoličke a stále niečo rozprávala. Lahol som si na stôl a našiel fajn polohu, pri ktorej som sa dokázal držať a súčasne pohodlne spať. Asi po dvoch hodinách sa ozvala hudba a do baru dotancovala skupina Španielok v karnevalových maskách. Veľa som čítal o halucináciách na mori. Bral som to ako fakt. Proste morská nemoc plus halucinácie. Nakoniec Španielky boli skutočné. Asi mali otcov rybárov. Inak si to vysvetliť neviem. 99% pasažierov Crown of Scandinavia sa držalo, čoho sa dalo a všetci boli bieli ako nórske snežné záveje, ale skupinka desiatich Španielok si naplno užívala karneval. Uvoľnilo sa miesto na sedačke v detskom kútiku a už si len pamätám, ako som sa ráno zobudil vedľa Susi. More už bolo celkom pokojné a lodný personál nám prial krásne ráno so širokými úsmevmi.

Fotky k tomuto príbehu nájdete na našej stránke www.seemybest.com

Susi a Popiak

Cesta za poľnočným slnkom

Všetko je zbalené. Ešte posledná kontrola batožiny, rozlúčka s rodinou a môžem ísť. Čaká ma dlhá cesta. Cieľ je jasný - ostrov Magerøya.

S kamarátom vyrážame včas ráno, urobil mi láskavosť a ide so mnou do Prahy na letisko. Nič zvláštne sa nedeje, v aute trochu driemem. O pár hodín sme v Prahe. Ako ináč, dostali sme sa do zápchy, sanitky aj polícia má problém prejsť v tej kolóne. A ja sa v duchu modlím, aby som stihla let. Zvládli sme to. Už vidím letisko. Ešte jedna rozlúčka, posledný pozdrav domov a prianie, nech sa cesta vydari. Vchádzam do letiskovej haly, idem na odbavenie a čakám. Je tu toľko ľudí, pozorujem ich a premýšľam, kam asi cestujú. Mám pred sebou dva dvojhodinové lety. No nie je to únavné čakanie, teším sa, čo mi pripraví toto putovanie za poľnočným slnkom do ďalekého Nórska. Dočkala som sa, nastupujem do lietadla.

Odlepili sme sa od zeme. Za nami ostáva pevnina, vnárame sa do oblohy. Fotoaparát je v pohotovosti. Let je pokojný, lietadlo kľže medzi oblakmi. Niektorí pasažieri spia, aspoň sa tak tvária, možno tak ventilujú svoj strach a nereagujú

ani na občerstvenie od stewardov. Ticho na palube ruší len plačúce dieťa. Pomaly klesáme.

Prvá "prestupná stanica" je tu. Víta ma Oslo – hlavné mesto Nórskeho kráľovstva. No teraz nie je čas na prehliadku. Tá ma počká na spätočnej ceste. Znova sa strácam v dave ľudí, a hľadám svoju odletovú bránu. Mám pocit, že musím prejsť celé letisko. Podarilo sa, a ja hľadám voľné miesto medzi "domorodcami" a turistami. Všetkými zmyslami vychutnávam túto atmosféru, mám ju rada. Z príjemného ničnerobenia ma preberá hlásenie k nástupu. Domáci si kupujú lístky ako u nás na autobus. Darmo, tu sú vzdialenosti veľké a letecká doprava je tu bežný spôsob prepravy. Nepovažuje sa za luxus. Takisto ako aj lodná doprava, ktorou sa ľudia aj tovar dostanú do ťažšie dostupných miest. Môj cieľ sa pomaly stáva skutočnosťou. Ešte dve hodiny letu a som v Alte. V oblasti polárneho kruhu v regióne Finmark. Po prilete ma čaká na letisku moja priateľka a pokračujeme v ceste.

Je máj, ale tu ma víta ešte sneh. Príroda je tu veľmi skúpa na lesné a trávnaté porasty. Ale predsa sa tu nájdú známky života. Povestne soby si pobejú a hľadajú potravu. Musíme ísť opatrne, zjavja sa v poslednej chvíli a nehoda je istá. Keď sa zjavja na ceste, soby majú prednosť a čakáš, kým si prejdú na bezpečnejšie miesto. Tieto soby sú domáce zvieratá obyvateľov Sámi, ktoré sa na jar vyženú do voľnej prírody a na jeseň ich majitelia zoženú do stád. Priateľka ma upozorní, že o chvíľu budeme prechádzať podmorským tunelom, ktorým sa dostaneme na ostrov. Ale toto nie je jediná dostupná cesta. Na ostrov Magerøya sa dá dopraviť letecky a po mori. Po mori je to trochu zdľhavejšia cesta, ale veľmi krásna.

Blížime sa k tunelu. Vybudovali ho v 90-tich rokoch minulého storočia. Bola to náročná výstavba, keďže sa jedná o stavbu pod morom. Tunel má dĺžku 6870m a je 212 m. pod úrovňou mora. Technicky je zaujímavý aj tým, že na obidvoch stranách je zariadenie, ktoré vydáva zvuk a ruší zvieratá, ktoré by tam hľadali útočisko pred nepriazňou počasia a tým by ohrozili bezpečnosť premávky.

Vchádzame na ostrov do jeho hlavného centra mestečka Honningsvåg. Je to najsevernejšia územná oblasť v ktorej sú zastúpené všetky administratívne jednotky. A takisto je to záchranný bod pre turistov, výletné a rybárske lode. Ostrov navštívi okolo 200.000 turistov každý rok.

Dlhá cesta je za mnou ale spoznávanie ostrova mám pred sebou.

Ale najskôr ochutnám nejakú špecialitu. Už nás čaká rodina mojej priateľky a úžasná vôňa jedla. Zvitáme sa, a sadáme za stôl. Samozrejme - sú to ryby s omáčkou, zemiakmi a udusenou cibuľkou na masle. Všetko sa dá na stôl a každý si naberie koľko chce. Zemiaky sú uvarené v šupke a lúpeme si ich priamo na tanieri. Ako dezert máme teplé wafle s kyslou smotanou a k tomu káva. Úžasná!

Ešte pár slov a lúčime sa. Idem spať, ak sa mi to vôbec podarí. Zalial ma totiž nový prívál energie a po spánku ani stopa. Je totiž leto a tu je práve 24 hodín svetlo. Žiadna tma. Podarilo sa mi zaspať a ja som sa prebudila do nového dňa.

Naraňajkujem sa a odchádzam na potulky ostrovom. Nevita ma letné počasie ale drobný dážď a hmla. Pre ostrovanov nič nezvyčajné, keďže ostrov domáci volajú aj Diablov ostrov, pre jeho hmlu.

Prechádzam po mestečku a v ranných hodinách tu nie je nič nezvyčajné stretnúť v uliciach soba, mám trochu strach, ale domáci ma ubezpečili, že nie sú nebezpeční. Natrafila som na ďalšiu atrakciu, je tu "ľadový bar". Ponúkajú posedenie

pri ľadových stoloch, na ľadových stoličkách a drink popíjaš z ľadového kalíška. Teraz ma nezlákali, nemám dostatočne teplé oblečenie.

Slnko predsa trochu vyšlo spoza hmly a moje kroky vedú na neďaleké hory. Vychutnávam si pohľad na ostrov a práve prichádzajúcu výletnú loď s ďalšími turistami. Honningsvåg má výnimočné postavenie medzi prístavmi Finmarku a severu Nórska, pretože je to významná rybárska oblasť a počas letnej sezóny tu zakotví okolo stovky výletných lodí. Rybárska škola má veľký význam pre rybársku spoločnosť, prevádzkuje sa tu tradičný chov rýb a násadky dospelých rýb.

Ostrov Magerøya spolu s Nordkappom leží v subarktickej zóne a má 150 mrazivých dní v roku. Nachádza sa tu niekoľko malých osád. Ale najznámejší je Nordkapp a cieľ mojej cesty.

Nordkapp je dramatický bod pre pevninu Európy a leží na 71° 10' 21" severu. V roku 1553 tu na svojej anglickej lodi priplával vrchný veliteľ Sir Richard Chancellor. Prvá skupina 24 turistov navštívila toto miesto v roku 1875 s Cookovou cestovnou kanceláriou z Londýna a odvtedy usporadúvala spoločné výlety na ostrov.

Na Nordkappe je vybudovaný turistický komplex v ktorom je veľa zaujímavostí. V thajskom pavilóne je socha kráľa Chualalongkors, ktorý tu bol na návšteve v roku 1907. Zobrazená je tu história plavby anglickej lode, návšteva nórsko-švédskeho kráľa Oscara II v roku 1873. Ale takisto je tu obchod so suvenírmi, reštaurácia aj pošta. Pozrieť si dokument v podzemnom kine je nezabudnuteľný zážitok. Ako pasažier stíhačky prelietavam nad ostrovom, obdivujem krásy prírody a zrazu som v ponorke a zoznamujem sa so životom v severnom mori. Z tej krásy mám na tele zimomriavky. Ak chceš rozjímať, môžeš tak urobiť v kaplnke St.John.

Na planine Nordkapp je glóbus, ktorý symbolizuje celú zemeguľu a stretávajú sa tu ľudia z celého sveta. Pri tomto symbole ma napadla myšlienka: zatelefonujem domov. Podarilo sa a mobilné spojenie nesklamalo. Prehliadka sa pomaly končí a nastupujeme do autobusu. Ale mňa ešte večer čaká výlet za polnočným slnkom. Cesta do 30 km vzdialenej Honningsvågu ubieha rýchlo a ja pozorujem túto nehostinnú krásnu prírodu.

Po ochutnávkach na Nordkappe som trochu hladná. Vyskúšala som tam rôzne rybie špeciality, ale môj žalúdok Stredoeurópany nie je za rána zvyknutý zjesť pre mňa polosurovú rybičku. Iný kraj, iný mrav.

Hlad sa hlási čím ďalej tým viac, ale mne sa nechce stráviť zas nejakú hodinu prípravou jedla. Som turistka, predsa si nenechám ujsť pizzu so sobím mäsom. Moje kroky vedú do prístavnej reštaurácie, odkiaľ sa kochám pohľadom na more a hory. Čas sa blíži a ja sa opäť vraciam na izbu. Pripravím sa na túru a na odporúčanie mojej priateľky sa teplejšie oblečiem. Nasadám do jej hipisácky pomalovaného starého auta a vydávame sa aj s jej - a teraz aj mojou - boxerkou Fridou na cestu za polnočným slnkom.

Po polhodinovej jazde vystupujeme z auta a naše kroky vedú do hôr. Je to zvláštne, deväť hodín večer, slnko je na oblohe, všade ticho. Vystupujeme strmým útesom a pod nami je nádherné more. Zrazu nemám strach. Zmysly mi opantala chladná krása. Po dvojhodinovej túre spomalujeme a oddychujeme. Hodina "H" sa blíži. Kontrolujem fotoaparát a robím pár záberov. A zrazu je tu! Midnattsol - Polnočné slnko. Ohnivá guľa sa približuje a už ju vidím. Čakám ako zapadne za obzor ale - mýlim sa. Zrazu je zas

v celej svojej kráse na oblohe. Som predsa v oblasti polárneho kruhu a pár mesiacov v roku tu po celých 24 hodín vládne na oblohe slnko. Som šťastná a v duchu ďakujem prírode za tento nádherný prírodný jav. Predýcham zážitok a zostupujeme nadol.

Cestou sa dozvedám, že počas druhej svetovej vojny bol Honningsvåg zbombardovaný a zostal stáť len kostol. Ľudia tu ale nezatrpkli a napriek drsným podmienkam ostali a nanovo vybudovali mestečko. Už len preto stojí za to prekonať dlhú cestu, spoznať príjemných ľudí, pokochať sa fascinujúcou krajinou a navštíviť Nordkapp.

Eva Jeneiová

Všetky práva vyhradené. Bez súhlasu autorky nie je možné ďalšie publikovanie.

Milí kriminálni,

Vo februári a marci som sa veľa zdržiaval na Slovensku a z médií som si pripomenul, že do konca marca treba odovzdať daňové priznanie. Ja samozrejme žiadne príjmy na Slovensku nemám, takže čo by som sa o to staral. Ale začal vo mne vŕtať červíček pochybnosti, lebo veď ja bývam aj na Slovensku. Zašiel som na Daňový úrad a tam mi úradníčka potvrdila, že keď mám na Slovensku bydlisko, musím do 31. marca podať daňové priznanie. Hneď mi však povedala, že to nebude znamenať, že by som nejakú daň u nich platil, o to sa už výdatne postará Štát Nórsky, ale podanie treba vyplniť a odovzdať. Nórsko je v skupine "metódy vyňatia príjmov zo zdanenia". Mnohé iné štáty patria do skupiny "Vylúčenie dvojitého zdanenia príjmov". Takže stále netreba nič platiť. Na formulári priznania mi ukázala, kde čo treba vyplniť a nevyzeralo to komplikovane. Ale z časových dôvodov sa mi to nepodarilo urobiť. Mrzelo ma to z dvoch dôvodov: Jednak nesplnením daňovej povinnosti mi hrozí trest vo väzení, prípadne pokuta vo výške desaťtisícov eur a jednak som vždy zvedavý, ako s občanmi zachádzajú slovenské úrady v porovnaní s nóorskymi.

Neskôr sa mi dostal do ruky 4-stránkový list z Daňového riaditeľstva Slovenskej republiky, kde odpovedajú Slovákovi pracujúcemu v Nórsku na túto tému. List som si neprečítal, ale podrobne preštudoval a po zavolaní človeku na Daňovom riaditeľstve, ktorý list napísal, som si vydýchol. Nemusel som daňové priznanie podať. Ale väčšina ľudí pracujúcich v Nórsku, ktorí majú doma byt či dom, a tu bývajú v dočasnom podnájme, a majú doma rodinu, eventuálne aj deti, daňové priznanie na Slovensku podať majú/musia.

Zo slovenského rozhlasu som zachytil informáciu, že okolo 160 tisíc Slovákov pracuje v zahraničí. Možno si to pamätám zle, možno je ich 120 tisíc, 80 tisíc, nie je to dôležité. Dôležité je, že pre takúto veľkú skupinu by nebolo zlé, keby Daňový úrad vypracoval nejakú ľahko zrozumiteľnú brožúru o daňových záležitostiach, ktoré sú spojené s prácou v cudzine. Tak, ako nórsky daňový úrad takéto jednoduché letáky vypracoval aj v poľštine a angličtine, a tiež si tieto informácie ľahko nájdete na ich internetových stránkach, keď kliknete "pracovníci z cudziny", "pracovníci zo štátov EÚ" a pod. Nórsky dňový úrad mal aj informačné plagátky v dopravných

prostriedkoch, kde napr. upozornil na výhody byť registrovaný v správnom daňovom okrese, keď sa človek presťahoval za prácou. Keď som v marci nejakú súhrnnú informáciu pre ľudí pracujúcich v cudzine hľadal na stránkach Daňového úradu, či Daňového riaditeľstva na Slovensku, nič som nenašiel.

Z koľkých z tých 160-tich tisícov Slovákov urobili takto daňové úrady Slovenska kriminálnikov tým, že informácia týkajúca sa ich daňových záležitostí je tak ťažko prístupná a málo zrozumiteľná?

4-stranový list z Daňového riaditeľstva som celkom určite nechcel dať do Budzogaňa, ale môžete si ho prečítať na www.slovakia.no/nsf/danove.html

Vlado Branko

Krok dozadu

Na našich internetových stránkach ponúkame krajanom aj poradenstvo. Predsa len, my čo tu žijeme už mnoho rokov, sme sa niečo naučili, máme skúsenosti a tiež tu nie je jazyková bariéra pri styku s nóorskymi úradmi, zamestnávateľmi.

Nemôžem sa konkrétne vyjadrovať k prípadom, kde som pomáhal radou, ale nedá mi, aby som nenapísal o fenoméne, kde pre slovenských zamestnancov platia úplne iné predpisy, ako pre nórske. To je aj jeden z dôvodov, že na niektorých miestach preferujú slovenských zamestnancov.

Mnohé výrobné podniky si pomohli tak, že slovenských zamestnancov prenajímajú cez agentúry, ktoré robia nábor na Slovensku a v iných krajinách.

Pracovníci sú zamestnaní v agentúre a pracujú v nejakom závode. V niektorých závodoch "musia" pracovať dlhšie, než je zákonom stanovená pracovná doba, dočasne pracujú po 10 – 12 hodín denne, bez akýchkoľvek úhrad nadčasov. Naozaj mnohí pracovníci sú aj s touto dĺžkou pracovnej doby spokojní, veď majú hodinovú mzdu, v porovnaní so slovenskými príjmami slušne zarobia, a viac voľného času by im len dalo neproduktívny čas na ubytovni, bez rodiny a priateľov, ktorí sú doma. Takže repcú, ale extra hodiny pracujú. Čo sa stane ďalej: Ťahajú to takto mesiace, potom z toho ochorejú a sú práceneschopní. Mesiac chorí, potom zase plné tempo v práci a znovu choroba. Závod požiada agentúru, aby im tohto "stále chorého" pracovníka vymenili, nedajú mu výpoveď, veď nie je u nich zamestnaný. Agentúra dodá zo Slovenska nového pracovníka, pôvodnému pracovníkovi povie, že nateraz preňho nemajú prácu, má ešte podľa zmluvy nárok na plat dva týždne, a tým to končí. Nedostane výpoveď, to by mu museli platiť plat vo výpovednej lehote, ktorá vyplýva zo zákona. A keďže si v Nórsku neodpracoval 12 mesiacov, nemá nárok na podporu v nezamestnaní. (Po nedávnej úprave 6 mesiacov). Tým sa jeho angažmán v Nórsku skončilo.

Nórsko prijalo nie tak dávno úpravu zákona o pracovnej dobe, ktorý sám o sebe je veľmi prísny, v tom smere, že so zamestnancom z cudziny je možné uzavrieť dohodu, že môže odpracovať oveľa viac hodín, než je povolené zákonom, dokonca bez akejkoľvek úhrady nadčasov, lebo zároveň má nárok na oveľa viac a dlhšie dovolenky. Zákon tu berie do úvahy, že pracovníci z cudziny si radšej odrobia viac hodín, aj soboty a nedele, aby potom mohli viackrát za rok cestovať na dlhšiu dobu domov, k rodinám.

Ale ja som sa stretol so zamestnávateľom, ktorý tvrdil, že majú so zamestnancom dohodu tohto typu a zamestnanec o niečom takom vôbec nevedel, naopak za celý rok nemohol ani len na Vianoce odísť domov. Zamestnávateľ – agentúra tvrdí, že toto všetko zamestnancom vysvetlil reprezentant agentúry počas procesu náboru na Slovensku, a že to je rozhodnutie zamestnanca, keď možnosť extra dlhých a častých pobytov na Slovensku nevyužil. A na základe tej istej dohody nemá nárok na príplatky za nadčasy.

Iný zamestnávateľ napísal, že zamestnanca, ktorý mal pracovný úraz a bol dva týždne práceneschopný, nemusí platiť, lebo sa to počíta ako Avspasering, teda má dovolenku!

Pracovníčke, ktorá bola dvakrát práceneschopná a závod oznámil agentúre, že ju už nepotrebujú, sa vyhrážali, že keď s tým pôjde ďalej, "vyhodí" aj jej manžela. Aj sa to stalo a keďže po slovensky s nimi mohla hovoriť len reprezentantka agentúry na Slovensku, dialóg sa viedol telefonicky, im povedala, že môžu na nich aj zavolať políciu (nórsku), dať ich vypovedať z krajiny.... Okamžite ich vyhodili z podnájmu, lebo všetko v tom malom mieste, kde stojí výrobný závod, mu aj patrí. Agentúra im hneď ponúkla letenky na ďalší deň, v závode je totiž zamestnaných plno krajanov a týchto, problémových, bolo treba čo najskôr dostať odtiaľ, aby ostatní videli, ako rýchlo sa človeka dá zbaviť.

Jediné, čo bolo v týchto vzťahoch podľa zákona, bola mzda – najnižšia zákonom určená.

Čo z toho vyplýva – dávať si veľký pozor v týchto záležitostiach, členstvo v odboroch tiež môže byť veľmi užitočné.

Vlado Branko

Nórske zdravotníctvo zblízka

Slováci a Česi zvyknú nórske zdravotníctvo podrobovať tvrdej kritike. Ja sama som kritická o trošku menej, keďže v ňom pracujem a nevidím len to, čo je horšie, ale aj to, čo je lepšie. Je to tiež o očakávaniach, a tie sa spájajú s tým, na čo sme zvyknutí, a tak nórske zdravotníctvo prirodzene nespĺňa slovenské očakávania.

Rada by som sa podelila o moju skúsenosť s pobytom v nemocnici v Oslo, na Ullevål. Minulý rok som bola tehotná, a to s dvojčikami. Prekvapilo ma, ako málo sa nórske zdravotníctvo o mňa zaujíma, kontroly boli oproti slovenským zvyklostiam viac než sporadické. Naozaj tu platí motto: Tehotenstvo nie je choroba. Ja sama som sa cítila vynikajúco a plne som s tým súhlasila.

Po 20. týždni som mala chodiť na kontroly priamo do nemocnice a pri druhej takejto kontrole ma hospitalizovali s tým, že jedno dieťaťko je podozrivé menšie, a zrejme má zlú placentu.

Takto som sa prvýkrát v mojom živote ocitla v nemocnici, sama zdravá ako ryba..

Na oddelení (Observasjonsposten for gravide) bolo veľa personálu a vždy niekto, kto mal na človeka čas. Nie najbežnejšie a technicky náročné kontroly, ktoré lekár naordinoval, dávali pôrodným babám zabráť, ale nikdy sa to neobracalo voči mne, vždy boli milé a ústretové.

Nič materiálne mi nechýbalo, na izbe som dokonca mala televízor a video, čo je viac než ako mám doma! Na

oddelení bola malá jedáleň, stále otvorená, kde bolo pečivo a "pålågg", jogurty a nápoje Vrelo vítané..

Po určení dňa na "pôrod" nám dohodli návštevu na novorodeneckom intenzívnom oddelení, kde nám sestrička všetko poukazovala a vysvetlila. Na oddelení to vyzeralo relatívne príjemne, hovorilo sa tam mäkkými a tlmenými hlasmi a mali sme z toho v rámci možností dobrý pocit. Taktiež nám dohodli stretnutie s detskou lekárkou (prišla ku mne na izbu), ktorá nám porozprávala čo pre nás aktuálny predčasný pôrod znamená, jeho riziká a pozitíva a tiež odpovedala na naše otázky.

Dostala som kopec brožúriek ohľadne pobytu v nemocnici. Tam som sa dočítala, že si môžem želať stretnutie so socionómom, ktoré sa hneď deň po vyslovení tohto želania zrealizovalo (taktiež u mňa na izbe). Socionómka mi pomohla s papierovačkami a úradnými vecami okolo pôrodu a času po ňom.

Pri pôrode cisárskym rezom bol pri mne, okrem množstva neznámych ľudí v zelenom, aj manžel. V zelenom. Držal ma za ruku, utešoval.. a robil fotografie. Maličkých okamžite po vybratí prevážali na detské intenzívne oddelenie a nás presunuli na pooperačné. Po umytí a prvých vyšetreniach detí sa na ne manžel mohol ísť pozrieť. Vrátil sa aj s ich fotografiami, ktoré tam pre nás urobili...Ja som musela čakať kým sa mi vráti cit do nôh, po asi troch hodinách ma na posteli previezli na "moje oddelenie" (observasjonsposten for gravide – bola voľná kapacita a chápali, že sa nemám chuť sťahovať na "barsel"... bez detí..), kde sa ma hneď ujali a na posteli ma odviezli ma k maličkým. Mala som neobmedzený čas.

Ja sama som ostala v nemocnici ešte 4 dni, ale maličky museli ostať dlhšie. Sprostredkovali mi v nemocničnom hoteli izbu, s plnou penziou. Na detské oddelenie sme mali neobmedzený prístup a boli nabádaní byť tam čo najviac. (Aj tu bola malá miestnosť s jednoduchým občerstvením, ktorá bola uprostred zhonu neraz hodná zlata). Maličky boli v inkubátoroch, prvé dni sme sa ich mohli len dotýkať, ale čoskoro sme ich už dostávali von na "klokankovanie". Tiež sme ich umývali a prebaľovali, a podľa potreby utešovali.

Na oddelenie sme mohli kedykoľvek telefonovať a hovoriť so sestrou, ktorá ich práve mala na starosti. Na začiatku jedna zdravotná sestra na jedno dieťa, neskôr jedna na obe, prípadne aj 3 deti. Telefonovať sme ale nemuseli, akonáhle sa čokoľvek udialo, zavolali oni nám.

Okrem praktických vecí bola úloha sestier tiež starostlivosť o nás rodičov, pomáhali nám zabývať sa u detí a cítiť sa ako doma. Okrem toho vyrábali deťom pamätné knižky, kde vlepovali vlastnoručne urobené fotografie, odtlačky nožičiek, vlásky, písali komentáre a priania.

Neskôr som zistila, že na Slovensku pri cisárskom reze nie je povolený doprovod, dlho to trvá, kým dieťaťko rodičom ukážu, vraj je bežné, že ich matka vidí až po niekoľkých dňoch!!, že ich z inkubátorov vyberajú až neskôr a praktická starostlivosť je počas obdobia v inkubátore čisto záležitosťou sestier. ...

Som veľmi rada, že sa naše deti narodili v Nórsku, na Ullevål. Mali sme možnosť budovať si s nimi vzťah a pomáhať im silnieť v tak dôležitom čase, v čase, ktorý sa nedá odsunúť ani vrátiť, treba ho využiť práve tam a vtedy, a nám to bolo umožnené. A tak som dnes plná vďaky.

Zuzana Biacovská Olsson a Tim a Max

Jan (Honza) Juhaňák *1949 †2009

Všetci, ktorí cestovali aspoň raz so spoločnosťou "Moravia expres" sa iste stretli s jej zakladateľom a dlhoročným zástupcom v Nórsku, Janom Juhaňákom. Tento veľkodušný Veľkomoravan nás nedávno navždy opustil. Ja ho spomeniem tak, ako som ho poznal. Bez pátosu a veľkých slov. To by sa Janovi nepáčilo, on bol "veselá kopa"...

Aj on, ako ešte niekoľko iných sa do Nórska priženil keď sem cestoval ako hotelový hudobník. Muzike bol verný až do svojho konca, mnohí ho zažili za "škobkami" v ním vedeného klubu pre krajanov Screaming Chicken.

Potešil som sa, keď som ho tu stretol prvý krát ešte za normalizovaného Československa. Hneď sme našli spoločnú nôt, my muzikanti. Krajanov nás tu bolo poskromne, museli sme sa rýchlo oťukať, zvyknúť si. Bolo toho málo, čo máme s Nórmí spoločné, jednou z výnimiek je oslava Sankt Hans, po našom oslava menín našich Jánov. Toto sme si nemohli nechať ujsť, Jána oslávim na nórsky spôsob cez júnovú svätôjanskú noc.

Aby bolo čo zajať a vypiť, vybrali sme sa na nákup do Švédska. V aute sedeli vpredu Jan a jeho Elin, ja som bol ticho vzadu. Jano nešetril chválou na možnosti obchodovania vo Švédsku, sáčkov pribúdalo a pribúdalo čo viditeľne rozladilo dovtedy pozornú Elin. Ja som kúpil za babku kosti na grilovanie, mal som v pláne pozvať susedov na spoločnú grilovačku pre celý panelák, kde som býval. Obchodník v Strømstade mi poradil, že tiež iní nórski veľkochovatelia psov balia také kvantá kostí do čiernych igelitových vriec na smeti. Jan také v aute nemal, no obchodník mi jedno vrece dal, len tak, grátis.

No aká by to bola svätôjanska grilovačka bez niečoho ľahkostráviteľného? Systembolaget v Strømstade mal bohatý výber, a my sme si vybrali. To, aj toto, a to tam, a daj ešte toto... Naša spolucestujúca sa zmenila na čínsku bohyňu hrozieb, stále hovorila, že nás môžu kontrolovať colníci, ak nájdu víno, dostaneme pokutu, že očernieme na fľaku. Jan však len hádzal rukou, veď vždy mal niečo viac, a kontrolu nikdy nezažil. Tam som počul jeho známe: "To je jenom cosi, kamsi..."

Tovar bol uložený vzadu a miesta bolo málo. Aby som transport prežil, vložil som jednu fľašku za druhou medzi kostičky, fľašky nielenže omíňali, ale aj hlasno hrkali a to mi šlo na nervy. V aute bola atmosféra ako v pitevni, hranica sa blížila. Počul som, ako si Jan len pár metrov na nórskej strane vydýchol. No vidíš, a je to...Len čo to povedal, do jazdnej dráhy rezolútne vkročil uniformovaný colník a odmával nás medzi viacerých cestujúcich, ktorí dokazovali počestnosť svojich nákupov vo Švédsku. Všade bolo plno uniformiem, k nim mal Jan veľmi srdečný, aj keď napätý vzťah. Od ním často spomínaných krušných časov vojaka základnej služby, ktoré si odslužil v strážnej rote kdesi v horách pri Rajci. Jano spustil. Označil nórske kontrolórov názvami, ktoré som už dávno nepočul. Colníci boli menovaní napríklad podľa anatomických častí ľudského tela, dával im profesiu vraj v dejinách najstaršiu, ktorú práve vykonávali. Vo vodopáde šťavnatých výrazov si spomínam na privolávanie svetovej pandémie na stav colníkov, dokonca ich vystaveniu úplnej

katakлизme. Kým Jano držal svoj monológ, zvieral volant hroznou silou, len som čakal, kedy začne z neho presakovať tekutina.

Zo skupiny pred nami vyšla smerom k nám štíhla postava, V aute nastalo hrobové ticho. Konečne Jan začal na Elin: "Ty mluv, snakk, snakk du, Ty..." Hlasom baby jagy ona britko odvrkla: "A prečo ja, ty si hovor, však ťa učím nórcínu dennodenne..."

Ešte počas tohoto hrkútania manželov prišla k Janovým dverám nórska mladučka colníčka, iste stále v zácviku. Vraj, či máme niečo na preclenie. Jan mal problémy nájsť vhodné slová, býval tu len krátko. "Ale kdeže, my, my len turisti, my nič". No ona sa nedala, vraj, nech ukážeme, čo sme kúpili. Jej pokyn sa miešal s pomerne ostrými pripomienkami Elin, skoro sa mi zdalo, že ju táto zúfalá situácia teší. Jano vystúpil, bezducho otvoril zadné dvere, mumlajúc: my jsme jenom, jenom, a cosi kamsi....Ja som súperil o miesto s teraz už riadne plným vrecem, nech to berie fras, toľko dobroty...no bez boja sa našinec nevzdá. A najlepšie je začať útočiť, to mám od slávnych vojvodcov.

"Prosím Vás, ako dlho to bude trvať, máme chladený tovar, nemáme čas..."

"Aký tovar, je v tom, v tom mechu, v tom vo vreci?" inšpektorka nasadila neosobný úradný tón.

"Áno, máme kosti, my robíme s chovom psov, aj služobných. Vy iste poznáte nášho, hm, Rexa, ten má byť tu, na čiare. Poznate ho, nie? Rexa. Nie?" Našinec Ján sa ihneď zapojil, išlo do tuhého. Videl som, že má nervy, nórcina moc nešla. Rovno do tváre mladšej úradníčky dôrazne vysvetlil: "Jo, jo, Rexo, ten, hav, hav, chrtrrrrrrr" Vyjadrenie bolo veľmi jasne prednesené, colníčka dostala možnosť detailne posúdiť zručnosti gottwaldovských zubárov. Dôstojníčka viditeľne znervóznela. A mala prečo. Ona Rexa nepoznala! A ani nám moc nerozumela. No toto! Ja som neotálal a pokračoval s prednáškou, aké dôležité je kŕmiť hlavne šteňatá šťavnatými kosťami. No v Oslo, tam tie kosti, len si predstavte, tam ich len tak ľahko nezoženiete.

Z vreca som chvatne vybral hrst košťal'ov, aby videla o čom hovorím. "V Oslo to tí, tí cudzinci, veď oni, oni tie kostičky, vy neuveríte, oni ich jedia! A my, my musíme po ne až do Švédska." Cítil som, treba konať. "Prosím Vás, ja to na Vás vidím, Vy isto máte rada psíkov." Jano vyštekol, gestikulujúc: "Ano, také hafany, min, min". Tónom starostlivého živiteľa som pokračoval: "Už sme tu dlho, je teplo, veterinár mi overenie nedá, prosím Vás, nech nás pustia..."

Oficierka sa potrebovala predviesť, potvrdiť svoje postavenie. Sebe, aj nám. Bleskovo mala v rukách červenú plácačku a hmla nás z fronty preč. Janovi chvíľu trvalo, kým sa pohol, štartér zavíjal, hoci motor už šiel. Jeden postarší colník nevedel, čo stvárame. Len na pol ucha som počul inšpektorku:

"Sú v poriadku, oni robia pre nás..."

Cesta prebehla dosť kľudne. Len občas si Elin povzdychla: "Ja tomu nerozumiem. Proste nerozumiem." Ja som sa nepýtal. Biely rizling mal správnu teplotú. Kostičkovú. Jano si opakoval len tak dokola: "Ti takoví, takoví, cosi kamsi, ať jdou někam..."

Jánska zábava bola ako mala byť. Nezabudnuteľná. No o nej neskôr?